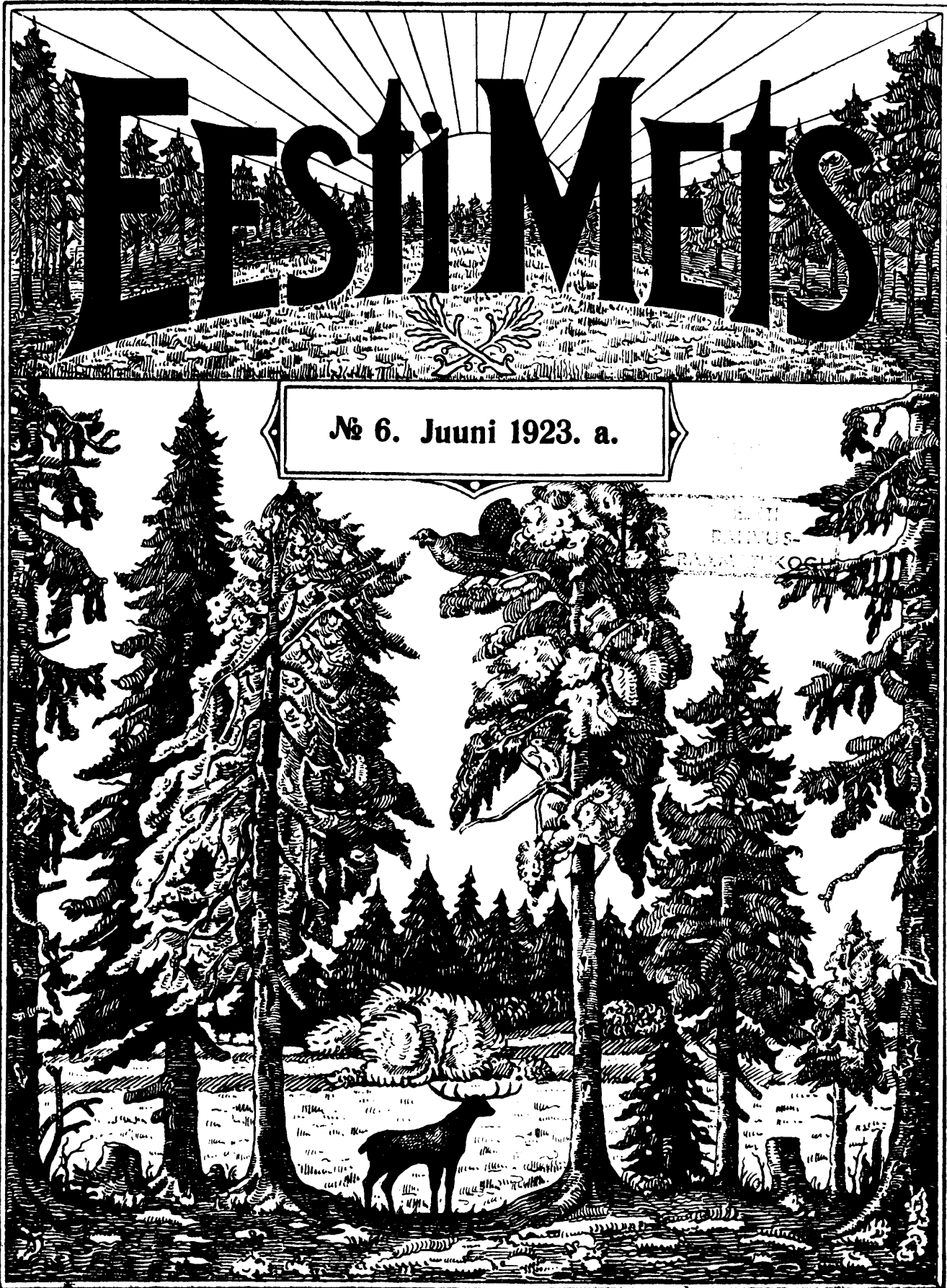

FESTIMETS

№ 6. Juuni 1923. a.

Sch. Pataschnikow'i kirjutusmaterjaali- ja paberikauplus.

TALLINNAS,

WIRU TÄNAW 10.

Kõnetraat nr. 19-08.

Soowitab oma rikkalikust kaubatagawarast suures walikus mitnesugust oma- ja wäljamaa kaupa. Igasuguseid koollitarbeid kõige odawamalt, nagu: wihkusid ja kaustikuid — Soome paberist, pliiatsid, sullepäid, sulgi, tsirkleid, karpides ja üksikult, penaale, Pelikaan tinti, Günther Wagneri wärwisid karpides ja üksikult, pastellkriiti jne. jne.

Kontori- ja kantseleitarbeid: kuiwatuspresse, metallist joonelaudu, igasuguseid kontoriraamatuid Soome paberist, registraatorid, arwelaudu, blokke jne. jne.

Peale selle weel igat sorti ja wärwi albumipaberit, arwelehti, seinapappi, postpaberit, kirjaümbrikke, ilupaberit karpides, pakkimis-paberit kollast ja walget, wõipaberit, taskuraamatuid, postkaardi-albume; praegu saadud suurem saadetus siidipaberit (igat wärwi peale walge), krepp-paberit - odawate hindadega, tshekiraamatuid ja kriiti metsaametnikkele, portfelle, rahataskuid, käekotte, tasku- ja paberinuge, käärisid jne. jne.

Tutwunege hindadega teistes ärides, siis leiata, et meie kaubad on odawuse poolest wõistluseta.

Kaupmeestele ja ametasutustele kõige suurem hinnaalandus.

Metsaülematele ja metsateenijate kutseühisuse liikmetele eriti 10% hinnaalandust.

Hinnad wõistlemata odawad! Tellimised täidet akse ruttu ja korrallikult!

Müük en-gros je en-detail.

Tallinnas, Wiru tänaw nr. 10,

kõnetraat 19-08.

Jahipüssirohtu suitsuga ja suitsuta
Haawlid
Belgia browninguid F. N.
Sauer & Sohn automaatpüstolid
Schmeisser
Stock
Arminius rewolwrid
Browningu padrunid kal. 6,35, 7,65
ja 9 m/m.
Rewolwri padrunid kal. 32, 38, 44,
320, 380 ja 450
Velodog ja nangani padrunid
Padruni ja tsilindri tonge
Gelelot tonge
Püssikestasid wasest ja papist kal. 12,
14, 16, 20, 24, 28, 32
Montekristo püsse „GECO“, kilkriga
ja ilma

Winchesteri ja montekristo padrunid
Wilt- ja papitroppe
Püssipuhastamise keppe
Püssirohu kaalusid
Tongitange
Padruni otsakeerajaid
Kallibrirõngaid
Püssirohu mõõtusid
Tropiraudu
Püssiõli „Geco“ ja „Ballistol“
Seljakotte
Thermospudelid
Alumiinium taskupudelid
Wilesid
Koera kaelarihmu
Koera jalutusrihmu
Koera piitsasid

soowitab suuremal ja vähemal arwul mõõdukate hindadega

Axel Musso,

Pikk tänav 13. Kõnetraat 21-49.

Kantselei tarbeained, paberi-, kirjutus-
ja joonistusmaterjaalid

Philipp Schaefer

Tallinn, Harju tän. 21. — Kõnetr. 12-12.

Soowitab:

**Kirjutus-
Kõiksugu arwe- } masinaid,
Etteütlus-
Tulekindlaid rahakappe,
Paljundamisaparaate,
Büroomööblid,
Shapirograafe,
Shapirograafilinte**

jne. jne.

**Soovitame rikkalikus walikus
kuiwi hõweldatud ja hõwelda-
mata**

**kuuse- ja männilaudu,
kuiwi tamme-, saare-, jalaka-,
kase-, lepa- ja haawalaudu.**

**Ümmargused ja kanditud
palgid,**

kõigis nõuetawates pikkustes ja jämedustes.

Ümmargused ja saetud

latid.

**Saeweskis wõetakse jälle vastu ja täidetakse
rutuliselt igasuguseid tellimisi. Ostame iga-
sugust metsamaterjali piiramata arwul.**

A.-S. «SILVA».

Tallinnas, Merepuiestee Nr. 17.

**Telef. kontoris 9-29, 13-80, kaupluses 18-09.
Metsaosakond 13-20.**

Telegrammi aadress: TALLINN — SILVA.

Metsa- ja jahiasjanduse kuukiri.

Tellimise hind:

1 aasta peale 300 marka, 1/2 aasta peale 150 marka, üksik number 25 mk. Väljamaale aastas 400 mk. Toimetuse ja talituse: Metsade Peavalitsuse juures, Tallinnas.

Kuulutuste hind:

1 lehek. 1500 marka, 1/2 lehek. 800 marka, 1/4 lehek. 450 mk. Tekstis ja kaanel 100% kallim. Aadr. liht ja rahasaadetustele: Kuukiri „Eesti Mets“ Tallinnas.

Nr. 6.

Juuni 1923.

3. aastakäik.

Parvetajad.

Palgiparvetamine Ahja metskonnas, Saejaare algul.

Metsaasjandus.

Järgulise raiesüsteemi võimalustest meie kuusemetsades.

E. Sõjatal.

Meie teame, et iga mets, isearanis kuusemets, noorelt tihedalt kasvab, pikkade eluaastate jooksul aga aegapidi harveneb ja viimaks wanaduses niimõrd ärebaks muutub, et mahalan-genud emametsa esitajate wahel aegapidi uus noormetsa põlv uuele elule tähtab. Seal, kus inimene ei sega seda metsa loomuliku elutäitu, s. o. põhjamaa ürgmetsades ja rahwamaestest lohtades, lamavad eluõidiluses allajäänud puud maas niimõrd külluses, et võib sadandeid jülde ebalt liituda ühe furnuteha pealt teisele astudes, ilma et maapinda jalaga pruugits puutuda. Juhtub aga mõni suurem tuul sarnase metsa wanas eas, siis heidab ta korraga kõik emametsa küljeli, ainult mõnda üksikut puud püsti jättes, ja meie ees on suur, õudne furnuaed, millest läbipääsemine wõimatu. Paaritümne aasta pärast kasvab aga jälle noor mets ja ainult paksu sambalaga kaetud maatikühmulesed annawad tunnistust, misjagune katastroof siin on juhtunud ja kui suured õhwrud on noorele metsale elu wõimaldanud.

Siin tuleb kahte väga tähtsat asja tähele panna: Eluõidiluses mahasurutud indiwiduumid ei heida korraga alla, waid panewad juur-tel püshides rõhujatele kuni wiimse wõimaluseni wõist, sellega kuni lõpuni wõitjalt osa toitu ja walgust, ruumi ja õhku ära wõttes, teha nõrgendades. Sellepärast on ka sarnased wõitjad oma wanaduses juba harwendatud loosfeisus juurtel nii nõrgad, et neid esimene suurem tuul ümber lükkab.

Rõguni teist pilti ndeme aga seal, kus mõne loomuliku (? toinn.) uuendamise tagajärjel mets juba noorelt on harwas loosfeisus üles kaswanud, kus mitme tuhanda puu asemel ainult mõ-nisada puud tiinu peale tuleb. Siin pole puu-kroon kõrge, oksteta tüwe otja paigutatud, mis tuultele wõist panna ei suuda, waid suurem osa on okstega kaetud. Sarnases loomulikus harwitatus on igal puul ruumi küllalt, juured

on tüwest mitme sülla kauguseni laiati harunenud ja kõrwajuurte waral on nad niisugused süsteemiks toondunud, mis puid iga tuule wõist lükkustab. Sellepärast wõime siin suurema tuule mõjul küll mõnda tuulemurdu (бурелом) tähele panna, aga mitte tuuleheidet (ветровал).

Kirjelbatud, kõige paremate ja wanemate puude kohta läbirõõwitud puieestikkudes, peame nolens volens paljaksraie wiisi umbes 40 a. jooksul kätõideerima, sest et iga läbiraiumine nendes nõrgendatud anormaalsetes puieestikkudes wiiks n. id möödapääsmatu ümberpaistawa tuuleheite katastroofile, sellest kõnelemata, et neist juurtele jäetud 80—100 a. ära warjatud ja kurnatud kuusedest loomulik eeluendamine ei oleks ka soomitam.

Kui 1924. ehk 1925. a. hakkame täieliku metsakorraldusega peale ja puieestikul eraldatule suurema täpialusega oma ajaloolise ja biograafilise iseloomu järele, üksteisest, siis leiame meie wist rohkem wanu kuuse normaalpuieestikke, mis oleks järgulisele raiesüsteemile sündjad.

Endistest majandustest puutumata jäänud üksikutes IV ja V klassi puieestikkudes tuleb praegu õige ettevaatlikult järgulise raiega talitada, sest et nad omas noores eas ei ole selleks ette valmistatud. Nende tuulekindlus on nii wäike, isearanis seal, kus puubub lehtpuuseltide juuresegu, et nad mitte rohkem kui üht ehk kaht pearaie järku wälja ei kannata, s. o. ainult ette valmistamise raiet, harwa weel seemendamise ja ühes sellega koristamise raiet, ja mitte pikema kui 5—7 aasta eeluendamise perioodi kestwusel.

Praegu peame kõige oma metsaperemehe tähelepanu I., II., III. ja oialt ka nende IV. ja V. klassi puieestikkude peale pöörama, mis weel ei ole „läbi raiatud“. Peasjalitult esimene grupp, s. o. I., II. ja III. klassi puieestikkudes on kõik meie tulewikulootus järgulise raiesüsteemi peal; ühes metsata raieestikkudega on neid umbes 50% kõigest kuusemetsaalujust

maapinnast. Siin nühk, alates kultuuribega metsata raiesitkudes, peame kõik puhastamise, harvendamise ja läbiraumise abinõud käpile võtma, olgu I järgu metsanditkudes tuluga ehk II. järgu metsanditkudes ka kuluga. Ainult niimoodi valmistame meie praeguseid noorendikke ette, et nendes peale 40 aastat, korralise järgulise raiesüsteemiga peale alata.

Harvendamisi on siin osalt ainult 1 järgu metsanditkudes toime pandud, kus täielik metsa andmise võimalus olemas ja turg ka hagu vastu võtab; 2. järgu metsanditkudes mingisugust harvendamist pole tehtud, sest et sarnane abinõu oleks siin isikaralisi rahakulusid nõudnud.

Kõige vähem on Eesti kuusmetsades 3. klassi puiestitke, — s. o. 41 — 60 a. — umbes 10%. Nende tekkimine on koguni juhustlik: kas endiste linnikaswanud tarjas, heina- ehk teiste kategooria tarbemaade peal, või mõne põhjaliku „walikraie“ tagajärjel tuulemurdetõhul, harva järgulises raiesitkus ja veel harvem paljakraies. Mõnikord juhtuvad siia ka tassaatori hindamisel ehituse pärast sarnased puiestituosad, milledest endise „järgulise raiesüsteemi“ teostamisel kõik paremad ja jämedamad wanad puud on wälja korjatud ja ainult peenemad, halwemad, olgugi sama wanad, on juurtele jätud.

4. klassi puiestitke 60 — 80 a. on wõrdlemisi õige palju, umbes 60% ümber.

Enamasti on nad kõik endise „walikraie“ tagajärjel niimõrd läbi rööwitud (waata „Gesti Mets“ nr. 9 — 1922 a.), et siin alles umbes 50% normaaltagawarast, kõige halwemaid ja peenemaid puud, on juurtele jäänud, täiussega 0,6 ümber ja ilma järekkaswuta.

Samuti on lugu ka 5. klassi puiestituga, 81 — 100 aastani (umbes 15%) ja üfifute salkadega, mis üle 100 a. wanad; täius on siin 0,5 ja 0,6 ümber ja järekkasw puudub.

Kõik ülal ettetoodu käib ainult endiste eramannitkude metsade kohta. Endistes Wene riigi metsades (Tartu, Pärnu ja Wiljandi maakondades) 2. ja 3. klassi pind suurem. 4., 5. ja 6. klassi puiestitud on kõik läbiraumata ning suurte tagawaradega, kuni 50 — 70 k. tiinu peale, sest et siin peale paljakraie walikraiet ei tarwitatud.

Kõrwale jättes eriteadlaste puudust ja metslõndade suurust, ei wõi meie praegusel ajal suuremal määral järguliseft raiesüsteemist mõeldagi, sest et meil praegu puuduvad selleks mõistliku raiesüsteemi abil ettevalmistatud tuulekindlad ja eluwõimelised walmivad ja küpsed kuusepuiestitud. Sellepärast on ka 1920. ja 1921. a. lihtjastatud metsakorralduse kawades ainult üfifitud isikaralset õnnelikud juhtumised ette nähtud, kus järguline raiesüsteem oleks „soowitaw.“

Misuguseid käbisid korjata.

P. Wene.

Wist iga metsameest huvitab küsimus, misugustest käbideft oleks wõimalik kõige odawamalt ja kõige suurema ibanemise wõimega männiseemneid saada.

Laemale ringkonnale toon siin tutvunemiseks Kärbla meiskonnas 1923 aasta seemnete kuivatamise hooajal toimepandud katsete aruande: Oma meiskonna tarwis sai ostetud 435¹/₂ Tallinna watta männikäbisid, mis maksid à 100 marka = 43525 marka. Puhastamise ja kuivatamise peale läks 96 mehepäewa à 80 marka = 7680 marka. Seega maksid käbid ja kuivatatus 51205 marka. Saadub on neist käbideft 320

naela täissa puhast männiseemet, ibanemisega 90%. Üks nael seemet tuleb seega maksma ümmarguselt 160 marka.

Et kindlaks teha, misugused käbid annawad kõige rohkem ja kõige parema ibanemiswõimega seemet, mille järele tulewikus wõiks käbisid enne ostmist walida, — selleks pandi toime järgmised katsed: ostetud käbideft waliti wälja 1 watti kõige suuremaid, 1 watti keskmiisi ja 1 watti wäikseid käbisid, mis ühesuguse temperatuuri juures kuivatati. Saadub seemnete rohkust, nende kaalu ja ibanemise %, näitab järgnew tabel:

Räbide sortiment.	Ühe wala läbide raskus naela-des.	Mitu naela seemet saadi ühe wala läbide-st.	1000 seemnetera-tese raskus gramm.	Idane-mise %/o.
Suured . . .	55	0,98	6,6	94
Restmised . . .	56	0,75	6,1	88
Wäikefied . . .	60	0,50	5,0	70

Sellest tabelist näeme, et suureb läbib annawad ligi 100% rohkem seemet. Müüb waatame, kui palju tuleb maksma üks nael seemet suurtest ja väikestest läbidest, kuna ostmise juures oli makstud kõigile eest ühesugune hind:

Räbide sortiment.	Ühe wala läbide hind mrl.	Ühe wala läbide kaitumamine ja puhastamine mt.	Saadud seeme naelades.	Ühe naela seemne hind mrl.	Märkus.
Suured	100	17,64	0,89	120,04	Seemne seeme on rohkem pakostab, hind wäike arwu juures on raske kindlaks teha, kui palju see kallimaks läheb.
Restmised	100	17,64	0,75	156,85	
Wäikefied	100	17,64	0,50	235,28	

Selgub, et üks nael seemet, mis suurtest läbidest on saadud, tuleb 115,24 marka vähem maksma kui nael seemet väikestest läbidest. Et aga väikestest läbidest saadud seeme ka õige väike idanemise % on, siis tõuseb nende hind

weelgi kõrgemaks, waatamata selle peale, et neid arwu järele ühes naelas palju rohkem on kui suurtest läbidest saadud seemneid.

Õpust waatame weel, kui palju seemnetera-tesi on ühes naelas ja kui palju nendest idanemiswõimelisi:

Misfugused seemned.	Ühe naela seemete hind marka-des.	Mitu seemnete ra on ühes naelas.	Kui palju tasu-õulisi tera-ide on naelas.	1000 idanem-õu- liti seemnetera-ide maksma.
Suurtest läbidest	120,04	62.000	58.280	2,00
Restmist. läbidest	156,85	67.000	58.960	2,60
Wäikest. läbidest	235,28	81.000	56.700	4,20

Sellest tabelist näeme, et suurtest ja lestmis- test läbidest saadud seeme annab ühesuuruse arwu idanem wõimelisi seemneid, kuid väikesed läbib, ehk nendest saadud seemet küll terade arwu järele rohkem naelas on, jääwad eelmistest maha ja annawad 2000 idanemat seemnetera-tesist vähem.

Ettoodust näeme, et väikestest läbidest saadud seeme palju kallim ja halwem on kui suur- test läbidest saadud seeme. Misfuguseid järeltu- lijaid mõlemad seemned ühesuguse boniteedi peal annawad, sellest teatawad wast meie wanemad metsateadlased, sest enne sõda, Wene walitsuse ajal, pandi sellel alal õige mitmesuguseid katseid toime.

Müü poolt toodud andmed räägivad suurte läbide kasu ja oleks soovitatav seda seemnete muretsemisel arwesse wõtta, kui mitte wahest mõnes teises kohas katset selle wastu ei räägi.

Tuulekaitse küsimus.

Prof. G. Wagneri ja Münchi järele wabalt K. J. W-g.

Tuule mõju metsakaswatusel alal ja metsa- kaitse suhtes on wiimasel ajal prof. Wagneri ja Münchi poolt käsitamist leidnud. Mõlemad, isekranis Münch, nõuawad selle küsimuse põhja- likku uurimist ja asetawad tuule tähtsama fakto- rina metsa ellu.

Õigepealt toonitab prof. Wagner tarwidust selget ja kindlat wahest teha „tuule wigastuste“ (Windschaden) ja „tuulekaitse“ (Windschutz)

mõistete ühelt poolt ja „maruwigastuste“ (Sturmschaden) ja „marukaitse“ (Sturmschutz) küsimuste wahel teiselt poolt ning soovitab ühes sellega ka hoolt anda, et need kaks mõistet omas õiges tähenduses kirjas ja kõnes tarwitamist leiats.

Õigepealt tuleks siis wahest teha „tuule“ ja „maru“ wahel. Maru tähendaks tugewaid, wõimsaid õhuliikumisi, mis kui mehaaniline tegur metsa peale mõjub, kuna „tuul“ nõrke õhuroo- se

tähendab, mis peaaegjalikult ainult bioloogilist mõju võivad avaldada. Maru wigastused pais-tavad lohe silma: juurtega üleskistub puud („tuuleheit“) ehk murtud laduvad ja tüved („tuulemurd“) ja annavad igapähele selge pildi selle raste hädaohu üle, mis metsa maru poolt äh-wardab. Wähem tähelepanemist on seni tuule kahju leidnud, mis aga majanduslikelt sugugi dige ei ole.

Maru wigastab suuremalt osalt küpsed ehk peaaegu küpsed puud ja määrab sellega neid raiu-misele, kusjuures kas enneaegne kasutamine sünnib, millega kasutuse väärtus langeb, ehk on puu wigastamise tõttu lõrgewäärtuslike tarbepuu asemel ainult madalalinnalise põletispuuna kõlbulik. Kuigi wähest ka noor puieestik maru poolt wigastatakse — on siin, nagu küpsede puudegi juures, kahju ainult ühe tõrune. Tuule mõju on aga alaline ja kestew, wähenab alatafa juure-laswu ja halwenab laswu tingimusi.

Wiimased asjaolud nõuavad, et metsateadus rohkem tähelepanu juhiks tuule füsioloogilise ja patoloogilise mõju peale. Uurimised sellel alal annaks võimalust täies tähtsuses seda hädaohu, mis tuul avaldab, hinnata ja abinõusid otsida plaanikindlat tuulekaitse küsimust metsas läbi wiia.

Prof. Münch, toetudes waatlustele ja katse-tele, mis ta oma 15-aastasel metsamajanduslikel tegevusel on kogunud, tui ta teiste kogemustele ja uurimistele, jagab kahju, mis tuul metsale sünnitab, järgmistesse gruppidesse: mõjud: I) — maapinna peale; II) metsa õhu peale ja III) — otsekoheselt puude elutegevuse peale.

I. Tuule kahjulit mõju maapinna peale avaldub omatorda järgmiselt:

1) maapinna wee wähenemine; tuule tege-wuse mõjul (alaline õhu wahetus maapinna läheduses) imetakse wesi weauru näol maapinna kapillaaridest wälja ja maapinna wee taga-wara lahaneb rutuliselt, mis otsekohest mõju puude kaswamise peale avaldab, tuid ka maapinna enese suhtes mõjub see järgmiselt:

a) plaanikindla metsa huumuse korra tekki-mise talistamine ja juba tekkinud huumuse tihe-nemine isetaoliseks massiks;

b) mullas elutewate kasulikkude taimede ja loo-mariigi esitajate elutingimuste halwenemine, sest tuule kiwataw mõju raskendab bakteeriade ja wihmausside kasulikkude tegevust;

c) kahju elawa maapinna lattele: warjuar-mastajad, weendublikud taimed — meso- ja hygrosüübid — tõrjutakse wälja kitsalehelisise kserofiitide poolt, metfaaluse taimestikuga afemele

ilmuwad lagenditku — karjamaa ja rohulaante — esitajad, mille tõttu ka maapinna mätastumine sünnib;

2) peente mullaosade ärawiimine, mis lõpuks maapinna liig ühetaoliseks muudab;

3) mahajangenud lehtede (lehestiku) äraaland-mine, mis tohuti samuti mõjub tui üleliigne metfa-aluse rohu kasutamine, nõrgendades maapinda wäetisainete kõrwaldamise tõttu, kuna teistes lohtades — üleliigse lehestiku kogumise paikades — loomuliku uuendamist palju surnud latte tõttu kitsendatakse.

4) lume ärapuhumine wähenab ülbist maapinna weetagawara.

II. Mõjusid metsa õhu peale, mis õhu-liikumise tagajärjel tekivad, wõiks järg-miselt jaotada:

1) Sõehappe, tui tähtsama taimede toidunallika wähenemine maapinna läheduses kitsendab taimede kaswamise võimalusi;

2) õhu niiskuse wähenemine, mille tõttu wee wäljaauramine lehtedest suuremal määdul peab sündima;

3) temperatuuri alanemine.

III. Otskohesed füsioloogilised mõjud puude elutegevuse peale:

1) Juurte weepuudus, mis maapinna wee wähenemise tõttu wõib tekkida (I), mõjub kahju-likult puu terwise peale ja kahandab tuntawalt juurelaswu;

2) tõuseb wee wäljaauramine lehtede kaudu;

3) lehtede ja otste mehaaniliste liigutuste tõttu sünnib tihti soonte kokkusurumine, mis enesega mahla jookkus ja ainete wahetuses talistust kaasa toob; see — ühes wee wäljaauramise tõu-juga — wiib lehe osade ehk koguni üheaastaste wirwede ärawiiramisele; otaspuudel on see näh-tus ka talwel ette tulnud ja tagajärg on jällegi juurelaswu kaotus;

4) õhulehete sulumine. Selle tõttu kat-teneb assimileerumine ja uute ainete tekkinemine; õhulehete kinnijäämine sünnib wähest nii rut-tu ja täielikult, et juba wõrdlemisi kestmise tuule kiiruse tõusmise juures wee wäljaauramine tun-tawalt wäheneb;

5) sõehappe wastuwõtmise raskendamine, sõehappe assimileerumine ja sellega ka ülbse kas-wamine on tuule kiirusega kindlas wahelkorras, olgu et see küsimus weel lähemaib, täpisealt ei uurimisi nõuab.

Igatades, Bernbecki katsete järele, olla wähestõrd kaswamise ja tuule kiiruse wahel järgmine:

kasvamise langeb vahetorras 8:2:1 samal ajal, kui tuule kiirus tõuseb vahetorras 1:8:9;

8) lehtede temperatuuri langemine, väljauramise suurenemise ja soojuse äravõtmise tagajärjel, mis päikese kiirte absorbeerimisel (neelamisel) olid saadud;

7) tuule läbi asetuvad lehed valguse kiirte suhtes ebasümpaatsete seisukorda;

8) vastastikune olste peksmine, mille tõttu palju peeneid virveid ja osa lehestikust maha langeb, mille järeldufel üldine assimileerumine, sellega ka kasvamise, väheneb;

9) juurte katkemine toob kaasa veepuuduse taimes, sest järeljäänud juurtele ei suuda enam vastavol määdul puu veetarvidust katta; ühes sellega väheneb kasvamise ja langeb puu vastupidavus igasugu seentehaigustele ja mardivate kallaletungimistele ehk teiste sõnadega: puu jääb oma tervishoiu kaitset nõrgemaks;

10) tüve eksstentrisiteedi tekkimine: tüve ristlõikepildes annab puu elliptilise kuju, kusjuures ühelt poolt puusüdamet aastaringid laiemad ja paremini on välja arenenud, kui vastupidises küljes, mis peale selle ka mitteühesuguse soonte ehitusega on ühendatud. Selle tõttu lahaneb puu väärtus ja on puu mõnede tarbepuu sortimentide valmistamiseks kõlbmatu;

11) tüve lõverused, keerdkasvud ja suur koon (cöer);

12) üleliigne juurtele arenemine, mis metsanduslikult kasulik ei ole: juurtele on sunnitud ennaft suurendama, et rohkem kindlust tüvele luua ja tema suuremat veetarvitust katta. Sellega sünnib osa toiduvainete äravoolu juurte ehitamisel ja läheb tüve juurekasvu jaoks kasutama;

13) olste mardumisel avanewad lerged võimalused igasugu seentehaiguste sissetungimiseks.

Gelmine pilt lahjuderegister, mis tuul metsaelus sünnitab, näitab, et võidulust selle vastu tuleks kahes sähis pidada: maapinna kaitmine ja puutroonide kaitmine.

Gelmiste väidete põhjendamiseks toob näituseks prof. Müinch mõned waatlused, mis ta Böhja-Baieri ja Sakseni metsades tuule mõju kohta on kogunud.

Böhja-Baieris tehtud waatlused käsitaravad nähtuft kõrgustiku maastikus, kirju liivakiwi põhjaga maapinnal, kus kaswuloha headus, juurekasw ja suuremalt olalt ka puuseltis on tingitud peale maapinna kallaku ja maastiku wormi peajasjalikult

ainult tuulest. Kõrgustikud on asetatud NNW — SSE sähis, kusjuures põhja, põhja-hommitu, ida ja lõuna-hommitused mägestiku (kõrgustiku) nõlvad peatuultest kaitstud on, kuna selle vastu põhja-õhtu-, lääne-, lõuna-õhtu-, ja lõunapoolsed nõlvad tuule mõju all on. Maapinna sähid jooswad horisontaalselt, nii et ürgaja maapinna headus mõlemal pool nõlvadel ühesugune võis olla. Läänepoolsed nõlvad on ainult alaväärtulise männipuestikuga kaetud, mis umbes 150 a. eest lootusetu halwa kaswuga ja kuidaunud latwadega lehtmetsa ajemele ilmusid. Tuulest kaitstud mäenõlvad on selle vastu kaetud aga hea kaswuga lehtmetsaga, peajasjalikult tamme ja pöögiga, kuna ainult väikene kallaku muutmine lohe selge kaswutingimiste wahetusega on seotud. On juhtumisi, kus sama maapinna sähil ainult mõnifada sammu teineteisest eemal — terawa mäeharjaga eralbatud ja teise kallakuga mäenõlvad — järgmist pilti võib tähele panna: ühel pool üle 80 m. kõrged, kolonnifarnaste sirgete tüvedega tammed ja teisel pool madala kaswuga fidurad männid.

Tuulepoolsed mäenõlvad on ainult siis head kaswulohad, kui nad eelolewate mägedega kaitstud juhtuwad olema.

Ülbe võib seal suurema weata juba maastiku kaardi järele kaswu kohta headust kindlaks teha. Maapinna ehituse kohta võib üldiselt öelda, et sähil rohkus kõrguse tõusuga mägestikus suureneb. Tuulepoolne mäenõlv on kiwine, sisaldab wähe peent mulda ja on palju kiwa turbatorraga kaetud; maapinna kaitset on tüübilised kitsalehelised sferofiidid.

Samal ajal väheneb puiestiku tekkimine kõrgus tuulepoolsel nõlvad kawatindlalt ülespoole, kuna tuulest warjatud nõlvad selle vastu tihti võib tähele panna tekkimise kõrguse tõusu samas sähis.

Et mitte päikese kiirte mõju kaswuloha headust ära ei määra, selgub järgmisest nähtusest: lääne- ja lõuna-õhtupoolne nõlv ei ole wähem päikese valguse all kui ida- ja lõuna-hommitupoolne, kuid ometi on wiimasel nõlvad tekkimiselt palju paremad kaswutingimused.

Lõunapoolsed mäenõlvad saawad kõige rohkem päikese mõju tunda: siin on aga tihti alamine osa tuulest kaitstud, seal on ka maapind ja kaswutingimused palju paremad, kui samas sähis kõrgemal tuulele arwatud kohal.

(Järgneb).

Metsatööstus.

Puutorud weewärfides.

K. J. W-g.

Puutorude tarvitamine weewärfides ei ole seni tarwilist hiudamist leidnud ega pole torudele seba wäartust antud, mis nad, puu omadusi arwesse wõttes, ära teeninud on. Nimelt tuleb esimeses järjekorras silmas pidada puu odarust ja head isoleerimiswõimet, mis metsaritastes ja larnides kliimaoludes iseäranis tähtis on.

Puumaterjaali põlgamine wõi halwakspidamine tekkis peaaesjalikult ülbiste kindlate puu omaduste mittetundmise tagajärjel, kui ka mõnede ebeõnnes unud katsete tõttu, mis puumaterjaali renomme sellel tööstusalal pikemaks ajaks ära rikkuid.

Puu tarvitamine weetorudes oleneb kõigepealt tema tehnilistest omadustest ja puu kestwusest wastawates oludes.

Puu tehniliste omaduste uurimine kuulub aga raskemate küsimuste hulka, sest et nad üsiku puufelti juures olenewad kõigepealt nendest tingimustest, milles arenemine sündis. Et need tingimused aga puu pika eluea kestwusel wäga mitmesugused on, siis on selge, kui raskes muutub puu omaduste määramine kindlates arwudes, mis teatava puufelti kohta alalisteks ja üldisteks wõiks tunnustada, nagu seba näituseks teatava sordi rauamaterjalide juures wõib teha.

Üldse tuleb tähendada, et praegusel ajal puu tehniliste omaduste käsitamisel silmas peetakse lastmootoha tingimusi ja geograafilist momenti.

Puu tehniliste omaduste uurimisel on rootslased wiimajal ajal huiwitarwaid katseid korraldanud, mis teatawaid edusamme loota lubawad. Uurimised käsitarwad peaaesjalikult painduruse ja kõwaduse pidewust wees leotamise järel.

Puu kõwaduse (Festigkeit) pidewuse all tuleks mõista sarnast jõudu, mis tema teha (seisukorra ja kuju) häwitamisest tarwilik on. Siin kõnelakse kirkestamise, surumise, leeramise, lõhkumise, ja lõikamise pidewusest.

Painduruse (Elastizität) pidewuse all mõistetakse sarnast jõudu, mis kõwa teha kuju ajutiselt muudab.

Isapderwases elus on tuntud painduruse oma-

duse all nähtus, mis selles awalub, et mõjuwa jõu kõrwaldamisega teha oma endise kuju omandab kas täielikult ehk wähemalt osalt; sellega on teatav piir olemas jõu rohkuse wahel, mis teha endise kuju wõimaldab omandada täielikult ehk ainult osalt; sarnane piir jõu tarwitamises kannab painduruse piiri nime.

Puu painduruse mooduliks nimetatakse — läbilõike pinna ütsuse peale arwatud — jõudu, mille tõttu prismaline teha oma täie pikkuse peale wõidakse wälja wenitada ehk kokku pressida, kui muidugi proowitaw teha sebu kannatab.

Puu kattinemise moodul on sellewastu jõud — ka läbilõike pinna ütsuse peale arwatud — mille juures kattimine sünnib.

Uurimismaterjaliks oli talwel raiutud männipuu.

Uurimiste jaoks valmistati 20×20×20 sm. suurused würflid. Proowimised korraldati õhukuiwa ja wees leotatud puuga.

Toores — warsti peale raiumist — lühitefe aja jooksul wees leotatud puu andis järgmisi järeldusi pikkamisi tõuswa surumise all perpendikulaarselt puutiubudele, misjugasess sühis ka weejõud puutorudes töötab:

I. Painduruse moodul ümmarguselt — 1000 kg. — 1 r.-sm. peale.

II. Painduruse piir ümmarguselt 15 kg. — 1 r.-sm. peale.

III. Kattinemise piir umbes 85 kg. 1 ruut-sm. peale. See näitab, et puu tähelepanemiswäärt madala painduruse mooduliga perpendikulaarselt puutiubudele on, kuna samane moodul paralleelkiubudele — ehk teiste sõnadega — kiudude sühis 6 kuni 7 korda suurem on.

Teiste proowimiste otstarbeks oli kindlaks teha kas pikaajaline puu kuivamine enne wees leotamist awalub pärast leotamist tuntawat mõju puu omaduste peale. Selleks olid proowiwürflid 1/2 aasta jooksul warju all kuivada lastud, mille tagajärjel niiskuse rohtus 28% pealt 15% peale langes.

Peale selle proowiti pidewust surumisele

osalt lähitse, osalt pikaajalise vees leotamise järel perpendikulaarselt ja paralleelselt puukiududele. Võis tähele panna, et juba 7-päevase vees leotamise järel — kuiv puu tuntavalt oma „kõvaduse“ on kaotanud ja „pehmeks“ muutunud.

Pikemat kestev leotamine jellewastu ei näidanud aga enam tähelepanavalt halvenemist.

Järeldused olid järgmised:

I. Videsuse moodul surumisele perpendikulaarselt puukiududele:

a) kuivas olekus — 3000 kg. — 1 ruut-sm. peale.

b) peale vees leotamist — 1500 kg. 1 ruut-sm. peale (toorelt leotatud puul oli moodul — 1000 kg. — 1 ruut-sm. peale).

II. Painduruse piir perpendikulaarselt puukiududele:

a) kuivas olekus 88 kg. — ruut-sm. peale

b) peale leotamist 15 kg. — " " kg. — (toorelt leotatud puul oli ka 15 kg. — 1 ruut-sm. peale).

III. Kattinemise piir:

a) kuivas olekus 68 kg. kuni 152 kg. — 1 ruut-sm. peale,

b) peale leotamist 85 kg. — 1 ruut-sm. peale niisamuti kui toorelt leotatud puulgi.

Surumisel puukiudude sähis kattinemise piir oli:

a) kuivas olekus — 415 kg. — 1 ruut-sm. peale,

b) peale leotamist — 230 kg. — 1 ruut-sm. peale.

Vees leotamise ajal mõddeti würfrite muutmist wee sähseimemise tagajärjel: perpendikulaarselt puukiududele võis sarnast würfli „kõvamist“ tähele panna:

peale 7-päevast leotamist kuivas würfel — 0,8 % juure

" 30 " " " " " — 2,20 % "

" 2 a. 2 kuulist " " " " " — 3,00 % "

Samal ajal puukiudude sähis ei olnud 30 päevase leotamise järel veel mingit suuruse muutmist mõimalit tähele panna, kuna wähest 2 a. 2 kuu pärast würfel 0,6 % suurenes.

Würfli mahu suurenemine mõjus wästawalt ka erifaalu peale,

kuivas olekus (peale 1½-aastast kuivamist) oli erifaal — 0,56,

peale 7-päevast leotamist — 0,65.

" 30 " " " " " — 0,73.

" 2 a. 2 kuulist " " " " " — 0,89.

Ühes sellega tõusis ka wee rohkus 2 a. 2-kuulise leotamise järel 52 % peale.

Arweldatud andmed kujutawad ainult mõnede üffikute nurimiste järeldusi.

Tulewikus asi on selle huwitawa küsimuse igatülgne selgitamine.

Saksamaa metsamaterjaalide kaubandus.

A. J. W-g.

Enne ilma'õda hiiglasammudega edenev wabrik- ja mäetööstus kui ka a'atasa karkaw raudteewõrk nõudis oma wajaduste katmiseks suured hulgad tarbepuid, mida sähsemaa metsade produktsoon juba ammu rahuldada ei suutnud. Näituseks 1912 aasta üleüldine tarbe- ja küttepuu tarwibus idufis 78,4 miljoni täismetrini (Festmeter), kuna loogu metsa saad ainult 58,6 miljoni wälja tegi. Arusaadaw, et sarnase olukorra tõttu Saksamaa kuulus juba pikemat aega metsa impoortimata maade hulka. Sa täepoolest metsamaterjaalide sähsewedu oli mitu korra suurem kui wäljawedu; wiimane sündis ainult wähemal mõddul, piiriäärsetes maastubades poolseibi ümbertöötatud materjaali kujul ja oli peaaegjalikult kohaliku tähtsusega; rohlem tähtsust oli aga walmis materjaalidel nagu, näit., igajugustel mõbbliartikkelitel.

Ennesähsemaa metsaala, 14,2 miljoni hekt., tahanes Versailles'i rahu järeldusel kuni 12,7 mil.

ha., millega ka loogu metsa produktsoon ümmargusest ainult 52 milj. täismetrit wälja teeb.

Tööstuse nõudmised aga ei ole tuntavalt langenud, ja Saksamaa on, nii kui ennegi, metsa sähsewemaa, kuigi majandusliste wäpustuste tõttu arwulise sähsewedu ennesähsemaaegsest wähemaks on jäänud.

Üldine metsamaterjaalide sähsewedu ulatas 1922. aast. ümmargusest 7,0 mil. täismetr., kuna wäljawedu samal ajal ligi 1,5 milj. täismetr. wälja tegi.

Huwitawa kokkewõtte ja wõrdluse 1918. aasta kaupade liikumisest patub ajalirjas „Saksamaa wäliskaubandus“ ilmunud tabel, millest metsasaaduste kohta järgmised andmed leiame: küt arwud ülewaatlikkuse kergendamiseks on Englise tonnides (ümmarg.) arweldatud ja kujutawad kettmist wälja ja sähsewedu ühe kuu jooksul 1918. ja 1922. aastast, nii ka jaanuari ja weebruari 1928 aast. kaupade liikumist.

Eisjõed.

	Kuu keskmine		1923. a.	
	1913. a.	1922. a.	Jaan.	Veabr.
J o n n i d e s :				
I. Ehitus- ja tarbepuu (ümber-töötamata loetud materjal)	519.970	205.490	390.540	351.650
II. Paberipuu ja puumajaks	107.070	71.040	142.990	127.870
III. Mööbel ja muu valmis puu-faup	3.450	1.060	1.140	519
VI. Saagajune paber	2.790	350	200	350
Wäljõed.				
I. Ehitus- ja tarbepuu	39.970	59.250	32.000	28.470
II. Paberipuu ja puumajaks	5.570	280	110	80

Ragu eelmistest tabelitest selgub, on 1922. aast. ehitus-tarbepuude (I grupp) ja paberpuumajaks (II gr.) sisseõedu tuntawalt wähenenud: esimene ligi 60%, teine ligi 80% — 1913 aast. kuna wäheha tähtsusega mööblitaupade (III gr.) ligi 1/3 ja paberi (IV gr.) sisseõedu ainult 1/8 endisest wälja teeb. Esimese kahe grupi sisseõede langemine mõjub muidugi kitsendamalt tööstuse peale ja takistab ehitamise edenemist. Esimesed kaks kuud 1923. a. sisseõeos näitawad märksa paranenud sisseõedu, kuid milleks aastane kogusumma wälja kujuneb, on nende paari kuu põhjal muidugi raske otsustada. III ja IV grupi sisseõede wähenemine tähendab, et Saikamaa itka rohkem ainult sisseõema produktiooniga ennast rahuldab, ühes sellega näitab see, et Saikamaa ainult toorest ehk pooleldi ümber-töötatud materjali püüab sisseõedada, kuna valmis materjalide sisseõedu hoopis tähtsusetu osa etendab. Kuna wäljõeos sellewastu wastupidine seisutord itka rohkem läbi tungib.

Wäljõeos paistab filma I grupi tõus, mida sellega osalt seletada võib, et siin suurel määral ta rahulepingu järele sõja läbi kannatanud Belgia ja Prantsuse maadonade ülesehitamisets määratud sunduslised saadetused osa wõtawad.

Teise grupi wäljõedu on hoopis tähtsusetaks kujunenud, kuna III ja IV grupp fell wastu tuntawalt on kaswanud: III—70%, IV—21%, mis tööstuse jübtsat edenemist tähendab, filmaspidades, et wastawate artiklite sisseõedu sellejuures märksa on kahanenud.

Ümberdõtamata metsamaterjalide sisseõede maadena olid enne sõda esimeses reas Austria, Wenemaa ja Rootsi. Praegu on Euroopa kaart tuntawalt muutunud. Endise Austria keisririigi riikad metsatagawarad Böhmimaal, Dolowinas ja Bosnias on teiste riikide piirides; praegune Austria wabariigi tööstus peab oma tarwitusi palju wäiksemalt metaalalt rahuldama kui enne, sellega on ka tema metsa ekspordi wimalus praegu märksa kahanenud: kui enne metsamaterjalide ekspord umbes 14% üldisest metsa produktioonist wälja tegi, siis on ta praegu ainult 10%; absoluut arvude wahelord on muidugi weel juurem.

Wenemaalt sündis wäljõedu enne peasisjalikult Njemeni ja Wisla jõgede piirkondadest, mis praegu Poola ja Leedu wõimu alla kuuluwad. Praeguses sisseõede maade nimetirjas Wenemaa ülepea puudub. Rootsi on sisseõedu raskendatud Rootsi krooni ja Saikja marga kurs wahelorra tõttu.

Praegustest wäljõede maadest on tähtsamad: Poolamaa, Tšehho-Slowakkia ja Austria, neile järgnewad Soome ja Leedu, kuna Eesti peaaegu täiesti puudub.

Wäljõeos suurem tähtsus on ümberdõtatud ja valmis materjalidel. Tähtsamad wäljõede maad on Hollandi, Prantsuse ja Belgia. Balti riikidest ekspordmaana esimesel kohal seisab Leedu. Kuhu peasisjalikult igasugune mööblitraam läheb.

Siis oleks weel nimetamiswärt wäljõeos: jaanuari ja weabr. jooksul 1923 a.:

1) atna raamid, ukseid ja trepid.

	1922 a.		1923 a.	
	tonnid	%	tonnid	%
Eesti *	22 t.	1%	8 t.	0,8%
Soome	11 "	0,5%	31 "	1,3%
Rootsi	32 "	1,5%	60 "	2,8%
Üldse	2170 t.	100%	2350 t.	100%

2) Saagajune papp:

Rootsi	390 ton.	14,5%	90 ton.	3,5%
Eesti			65 "	3%
Ääti	26 "	1%	170 "	8%
Leedu			400 "	19%

Üldse 2550 ton. — 100% — 2060 ton. — 100%

*) Siin kui ka allpool 1922. a. arvud on maks-wad Eesti, Ääti ja Leedu kohta, sest 1922. a. Saikamaa wälislaubanduse statistikas ei ole Leedu, Ääti ja Eesti eraldatud, waid on alati koos „Baltikumil“ all tähendatud.

Jahiasjandus.

Berliini jahinäitus.

R. J. W. g.

Berliinis, loodusteaduse muuseumi ruumides, korraldati käesoleval aastal jahiasjanduse instituudi — „Institut für Jagdlunde“ — poolt jahinäitus eht nagu ta ametlik nimetus kõlas „Geweh-ausstellung“.

Näitus oma paljude väljapanekutega oli küllalt huvitav, nii et temast pitemat juttu maksab teha, seba enam veel, et meil sarnased väljapanekud seni täiesti on puudunud. Suvitavamad väljapanekud olid zooloogia muuseumi ja jahiasjanduse instituudi omad. Zooloogia muuseum esines kõige pealt rikkaliku metsloomade (põdrad, hirved, kitsed, kiskjad, närijad) anatoomiliste kogudega: luukered ja eriti pealuude kollektioonid, sifemiste elundite ja idu (embrioni) kasvamise kollektioonid. Iseäranis rohkesti olid igajugused loomade wigastused ja haigused esitatud: kogu waatekapp hirve ja põdra sarvede ebanormaalsustega: — windikujuliselt välja arenenud, kahetüvelised, mitmeharulised (õige lühitefist veatüvest erineb 5, 6, 7 ühesuurust sarve haru), allapoole kasvanud sarved, kassalaste sünnitustega kaetud, mis sarvele vahest kena koralli välimuse annab.

Haiguste osakonnas paistis silma wigastused, mis igajugused putukad põdra ja kitse naha all sünnitavad (Hypoderma diana, Cephomya stimulator), siis väikeste jahiloomade — peajasjalitult jäneste — lettusid (Ctenotaenia) ja tangud (Cisticerus pisiformia) ja palju teiste haiguste nähtusi, nagu, lõualuude vähahaigus kitsel; kati metsseal; soetõbi ja tiifidus jänesel; hingetoru haigused lindude juures. Tähtsapanemismäär oli ka väike kogu wigastusi, mis kiiti süü läbi tekkinud, kelle püsi surmavalt ei tabanud; kolme jalaga jänes, purustatud lõualuga põder j.n.e.

Zooloogia muuseumi poolt oli ka rohke: wuline metsloomade jälgede kollektioon välja pandud, siin olid — noorte loomade ja täiskaswanute omad, kiirel tagaajamisel ja rahulikul käigul — sarwisarnastel plaatidel näha: oraw, jänes, kodujänes (Lepus cuniculus), rebane,

metssiga, kits (Capreolus capreolus L), hirm (Dama vulgaris Dr.) põder (Cervus elaphus L), Mustella vulgaris, Mustella martes, M. foina, M. erminea jne. Lindude ja nende munade kogu andis waatajale pildi Saksamaa praegustest lindudest.

Kuid ka troopika esitajaid — antiloobid, mäkitised ja elewandid — endistest Saksalast koloniidest oli zooloogia muuseum välja pannud.

Mida lindude bioloogilisi gruppe tutvustas waatajaid lindude pesade ehitusega, nende kaitseabinõudega waenlaste vastu ja nende ühiseluga. Iseäranis rohket tähelepanu leidsid aga juured grupid, mis wäga tõtruult ja maitselikalt valmistatud: siin olid Helveetia Alpide esitajad — lumiste terawate kaljude, kiburajambla ja roomawa mdemänniga maastikul mäkitise kari (Rupicapra rupicapra L) otšib oma kehwa toitu, Arctomyx marmitta L (stepid Arctomyx bobac — Бакбак — lähem sugulane) puhkab wäsimusest, kuna kõrwal kaljudel mägede lindude pere pesa ehitamisega ametis; siis Bayeri Alpide praegu seal juba wäljasurnud Abeeršinia karuga ja kalju-kitsedega (Caprea ibex Z); lindude linn Islandis, Ida-Pr. iisi lumelagenbitul saati otšimas hundid, Pommeri mererannas puhkawad hülged, noores männikus, jõe ääres rahuikult lõomas hirwed ja lõpuls nüüd wist juba lõpulikult Euroopast kadunud — Bison bonasus L Bjeloweshi ürgmetsas — need olid tähtsamad pildid, mis mitte ainult loomtruult, waid ka kunstniku maitsfega valmistatud ja mulje sünnitasid, et päris elusa looduse ees oled. Ajaloolise asjana oli muuseum ka Preisi kuningas Friedrich Wilhelm I poolt 1721. aast. tapetud metssega ühes tapariistaga — piigija välja pandud.

Jahiasjanduse instituudi ja jahijatirjade poolt olid wanaaegsed jahiriistad kuni uuema aja modern püssini välja pandud.

Kaskeriistade uurimist selgitasid wastawad tabelid ja omapärased mudelid, mis kuuli ja

haavolite jooksu ja jõudu piltlikult kujutab, ka püssirohu plahvatus-gaaside jõu uurimise abinõud leidsid aset. Ajaloolise ja lastniise uurimise kõrwal olid mitmesugused viimase aja püügiriistad — peaaegjalikult väikeste loomade jaoks — wälja pandud. Jahiloomade kaitse alal olid igasugused sõdmistastid, sõimed ja ka kogu „kaitse-tallid“ esitatud; kunstidõgiained ja arstirohud, samuti igasugu kaitseaita mudelid kujutabid olalt loomaparkide majandust. Selle kõrwal paistis filma vähemate metsloomade poolt näritud hirwe sarwede kogu: metshiire, roti, rebase ja orawa hambad olid oma lõwadust langenud looma sarwede kallal katsumud. Metskütse sarwede arenemist mitmes wanuses kujutas eriti ritas ja hurwitaw kogu.

Kõrgem muusikakool esines algupärase jahisarwede koguga. Teised wäljapanijad olid jahimehed-eraiisitud ja kaupmehed. Esimeste poolt oli hiiglasuur kogu sarwi (ühes pealuudega) wälja pandud igast Salkamaa nurgast, samuti ka Austriast ja Tiroomist. Pealuudel tähendatud arwudest selgub, et suurem osa wäljapanekutest viimase 5—6 aasta jooksul küi ohwriks on langenud.

Raubafirmasid oli kahetümne ümber.

Nende poolt oli wälja pandud igasugu jahija spordipüsse, püüderaudu, täistopitud linde, jahikotte, -saapaid, -riideid, sarwi ja muud jahimehe warustust, ka mitmesuguseid kutsesille

(Loeke), siis rida igasugu sarwedeist tehtud raamatunuge ja sarwedeiga eht metssea kihwadeiga kaunistatud toole, kaste, seinakelli j. n. e. Eriti paistis filma ühe firma poolt esitatud kogu salafüütmisriistu ja jahikaitseabinõusid; esimeste seas igasugu omatehtud jahinuge ja -püsse, püüderaudu, püüdefilmuseid ja wõrke. Iseäranis äratasid imestust n. n. lepp-püssid, mis toltu-pandud seisutorras täielikult jalutuskeppi meele tuletasid. Jahikaitse alal — jahiseaduse kirjandus ja jälgede üleswõtmise aparaadid. Üks optilafirma esines binollite ja n. n. sihtimistoruude (Sielfernrohr) koguga.

Üks grammofoonifirma demonstreeris plaatifid: hirwe ja pödra hääled, jahisarwe muusika j. n. e.

Jahikirjandust oli wälja pandud paari raamatukaupluse poolt.

Näitus pakkus hurwitawat mitte ainult jahimehele, waid oli tähtis ka kõigile teistele loodusarmastajatele, andes selget kujutust nii mõnesti asjast.

Iseäranis taswab tema tähtsus, kui filmas pidada, et praegustes suurtes linnades kaswaw noorsugu itka rohkem ja rohkem elawast loodusest eraldatud on ja teda ei tunne; Berliinis näituseks oli ka zoologia aed talwel sulutud ainelise puuduse tõttu, kuna sarnane asutus ometi laiemates rahwakihtides looduse tundmääppimises tähtsat osa etendab.

Waresed lana päästjaks.

J. Põllumees.

Ühel tenal kewadpäewa pealeõunal, kui omas toakeses töötasin, kostis korraga tuppawali lanade kisa ja luke kõrutamine, mis oletada lubas, et waenlane filmapiirile on ilmunud.

Ei läinud paari minutitki mööda, kui mingi raske asi müristubes wastu toa tagumist seinalembas, millele kuri kraaksumine järgnes.

See äratas juba mu uudishimu ja ma rutatasin õue, et „mürjutajat“ näha ja põhjuse üle selgusele jõuda.

Toa nurga taga maja seinalembas ääres nägin taht warest lanakulliga wõitlemas. Wiind nähes jäeti küli ja wõitlejad lahkusid, kull ees ja waresed karjades järel.

Kanu järele waadates leidsin ühe oma parema muneja lana sabata ja sulgedest poolpaljaks kistud olewat. Lahinguwälja ligemalt silmitsedes leidsin ka koha, kus kull lana oli tabanud, mida maasolewad suled tõendasid.

Nähtawasti pääsis lana kulli küüfist sel kombel, et kals warest, kes juba aasta aega minu õues elutsesid, loomulikult waenu sunnil, mida iga wares kulli wastu tunneb, kullile kallale tormasid, nii et nad libedas wõitluses wastu maja seinale pörfusid.

Kui kaugemale waresed kulli saatsid, ei tea, aga umbes tunni aja pärast olid nad jälle õues ja kuulutasid puu otsas kraaksubes oma suurepärast wõitu.

Mitmesugust.

Metsaseaduse rikkumised ja kuritööde jälgimised.

A. Anderson.

Metsa omandusõigus.

Metsa omandusõigus on jamajugune isiku omanduse õigus, füüsilise ja juriidilise kui igasugune teise asja kohta maksu omanduse õigus, kuid tema üle oli tihti teistsugune arusaamine rahva seas enim, kui ta praegu. Paljud vaatavad metsa, kui objekti peale, mis sellegi omandus objektide ei olegi, mille tarvitamine teelmata igale peaks vaba olema. Nõuandis tema kohta omandusõiguse mõiste on viimastel aastatel arusaamatult nii paljude juures saanud, mille tõttu siis metsarikkumiskuritööde arv märksa on suurenenud. Kaasa on küll palju see asjaolu mõjunud, et meil maa-reformi läbi juurde on tulnud palju maaüksusi, kus igal pool alles löid asumisel, sisseeadmised ja ehitusel, teega metsamaterjaalide järele juur ühendamine. Paljud, kes maa jaotamisel ja rendimaade lätejaamisel toha järele omajagu metsa ligi on saanud, arusaamise puudusel, muist et metsast raha teha, — on ajunud oma rendi objekti pealt metsa raiumisele, selle peale vaatamata, et temal sellekohast õigust ei ole.

Et omanduse õiguse mõiste üldse sõja-ajal ja selle tagajärjel suuresti on kannatanud ja ainult selle poole pühkmine alalistses nähtuses on, kuidas rütem ja tervem omale raha kokku saada, siis on metsa järelvalvet seda rohkem tarvis. Kui enne harva seda ette tuli, et metsa valveametnikud metsa seaduse rikkumistesse segatud olid, siis on ta see tihemalt tõrjuma hakanud. Sarnast omanduse õiguste rikkumist tuleb igasuguste abinõudega takistada ja süüdlastele vastavat karistust nõuda, ütspuhas selle poolt see kuritarvitus tõrjuda on jaadetud. Nõnda kui meie oma omanduse kohta loovime, et meie õigusi mitte rikkuma ei peaks, nõnda olgu see ka riigi kui ka eraomaniklute metsade kohta. Kui meie riiklised küsivad metsa kui riigi vara peale vaatame, mis nii sisse-tuleku kui ka rahvuslise tarviduse suhtes üts suurematest majanduslised objektidest on, siis peame küll kõige suuremat rõhku selle peale panema, et neid omanduse õigusi meist ei listats ja rikutats.

Metsavalve oma metsaametniklute läbi on väike sellele surwele, mis metsa peale nii mitmel näol ja mitmel poolt rõhub, seepärast igasugune abi, mis sellel alal tegutseda võib, — on tarvilik, olgu see kodaniklute eht riigi ametkõimude läbi.

Metsaseaduslik ja kriminaal kohtupidamise seaduses on paralleelselt metsaametniklute ja politsei poolt metsa kuritööde juurdused ja avaliklute tegemised ette nähtud. Nende seaduste ja määrustega

tutvustada oli minu joov käesolevas kirjatis, arvesse võttes, et paljudes kohtades puuduvad selleks vastavad seadused, mille tõttu asjade lahendamine raskeks on.

Sellest seisukohast välja minnes, et metsa ei saa vaadelda kui inimeste käte-tööd, ta on looduse jõul maast tärpanud, võrjunud ja kasvanud, ilma et tema juures inimesed oleksid waewa näinud ja energiat kulutanud, — siis on, peale valmis-metsamaterjaali warguse, muude metsa seaduste rikkumiste korral süüdlastele wõrdlemisi tervem karistused seaduses ette nähtud, rohkem on materiaalse surwega tahtud kuritöödest ära hoida. Karistused on enamasti rahatrahwid wäikestes summas, kuna selle wõstu kaswawa metsawarguse, omawolilist raiutud kui ka ilma loata wäljaveetud metsamaterjaali eest on tahetud metsa wäärtust, kusjuures esimeisel juhul raiutud metsamaterjaal omanikule jääb, kuid ärawiidud materiaali mitte tagasi saamise korral tuleb veel selle taasi hind ära tasuda. Dhalt on see wõist endisel ajal omawoliliste raiumiste ärahoidmises katsetatud, kus haribus veel madalamal seisil ja inimesed tervemalt mõni päew aresti ära istusid, kui et suuremat rahajummat taest ära anda. Etis on sellekohase seaduse kokkuseadmisel alusets asjaolu wõdetud, et nii tana kui metsas puu kannu peal kasvab, on tema üts osa liikumata warandusest. Raitud teda teegi, siis kasutab tema üht wäikest osa teatava isiku liikumata warandusest ja nimelt sarnast osa, mis looduse jõul kaswanud, mille juures tema omanik suuremat hoolt, waewa ja tulu kannud ei ole. Puu äraraiumisel jääb liikumata warandus, — maa, — temale alles, see tähendab, omaniku tahju on wõrdlemisi wäike. Sellepärast on kaswawate puude warguse ja omawolilise metsa raiumise eest karistus wäikene määratud. Kui aga puud on, kas omaniku eht mõne teise poolt, juba maha raiutud ja metsas hunnikusse pandud, kusjuures nende walmistatud puude omanik oma töd ja waewa läbi looduse kaswu oma isiklises liikumats waranduses muutnud. Warastatase nüüd niisuguseid puud, siis on karistus — kui hariliku warguse eest — wangistus. Siin olgu tähendatud, et Saksamaal juba kauemat aega igasugusi omawolilisi metsaraiumisi ja wargusi, kui hariliku wargust, wangistuslega nuheldakse. Selle järeldus on, et seal palju wäikema arwu metsa walweametniklute läbi saadakse, mis märksa administratiwululufid wäikendab. Kui teegi wõõra waranduse järele oma kke wälja sirutab ja talle teada on, misjuguft karistust see omaga kaasa tuua võib, on arusaadaw, et suur karistus igat kainemale ja põhjalikumale järeldemisele sunnib, enim kui seaduswastajest tegusema hakkab.

Nõnda siis, omawolilise liikumata waranduse ofade kasutamise wõi tarvitamise eest (mis rohkem looduse jõul, ilma tema omaniku füüsilise jõu

tarwitufeta temal saavutatud ja liikumata varanduse saaduselt võib nimetada) on väiksem karistus määratud ülal ette toodud motiividel, nagu näitufelt mõõra maa pealt heinaniitmine, marjakorjamine, sawi ja turba võtmine mõdrast krundist jne. Niipea kui aga need ära lahutatud maast, saavad nemad teise omanduse mõiste. Pannaakse turvas hunnikusse kokku, marjad ehk seened korni, omandab keegi neid omavoliliselt salaja, on see juba wargus, mida wangistusega nuheldakse.

Niaga, kraawiga ehk muul wiisil sisepiiratud puude omavolilise raiumise, aiast lillede, pargist puude jne. warguse eest, määrab seadus suurema trahwi, kuid harilikult warguste hulka, karistufe mõttes, need kurtitööd weel ei kuulu. — See oleks nii riigi, kui ka eraisikute metsa omandusõiguse kohta.

Metsa korraldus ja järelwalwe.

Niigi mets kuulub Metsade Peawalitfufe korraldustesse, kelle poolt on organiseeritud kohtade peal jellel alal lähemad ametiafutusjed, kes metsa korraldust kui ka walwet tema järele teostawad, kes kõik alluwad Peawalitfufele ja oma wolitused wiimastelt saawad. Nii on mets jagunenud maakondadesse, kus ametis maakonna metsaülema, maakond ärajaotatud üksitufesse metskondadesse. Metskonna metsaülemad tegutseswad maakonna metsaülemate ligema järelwalwe all. Wahifondades on ametis metsawahid, kellede peale Metsafeaduse §§ 51 ja 179 põhjal lähem metsa järelwalwe on pandud. Mitme wahikonna peale on ametisse määratud metsnikud, kes kõigiti järelwalwe mõttes metsawahitidele abiks ja korraldajateks on. Metsnikudele annab metsawahit igast seaduse rikkumistest tema wahikonnas teada ja metsnik on kohustatud wiibimata selle üle protokolli tegema, ning sellest oma ülemufele teatama. Metsawalwe ametnikud on metfas otsekohesed metsa politsei kohustetäitjad. Oma kaitfeks ning rõõwiltudude ja isikaloomadade häwitamisteks on metsaametnikkudel õigus Metsafeaduse § 65 põhjal riigwalitfufelt lasteriista saada.

Metsafeaduse §§ 72—80 on metsawahi kohustused ja lasteriistade tarwitamise õigused ette nähtud, mis järgmised on:

Kui keegi peaks metsa raiuma ilma raiepiletita, või muul kombel metsa omavoliliselt kasutama, siis tuleb seda võimalustmõõda kohalike metsniku ehk politseiwõimude kätte toimetada. Kui aga omavoliliselt raiujaid mitu on ja need endid kinni wõtta ei lafe, siis tuleb abi kutsuda, ehk kutsuda nende isikud kindlaks teha ja võimalust mõõda süüblaste asjadest tõendused laasa wõtta, nagu hobust, raiumise abinõusid ja muud sellesarnast.

Kui omavoliliselt raiujal on lorda läinud ära põgeneda, ilma raiutud materjaalita, siis tuleb kutsuda teda taga ajada, ehk tema isik kindlaks teha, juhtumise üle 2 tunnistaja juuresolekul protokolli teha ehk metsnikule või metsaülemale teatada.

Teenistufe kohuste täitmisel võib metsawahit sõjariista pruufida ainult äärmistel juhtumistel enese kaitfeks ja järgmistel korbadel: a) kui omavoliliste raiujatega kokkujuhumisel need temaga mitte ainult laasa ei taha tulla, waid koguni metsawahi kallale tungiwad wiha ja ähwardustega, siis neid hoiatada, et nad eemale jääksid, sest et

tema on oma ametikohustuste täitmisel, kui aga süüblased ka peale selle teda rahule ei jäta ja metsawahi elu hädahusse satub, siis äärmisel juhtumisel võib ennast kaitfeda tule- ehk külmasõjariistaga; b) kui metsawahit raiujaid taga ajab, et neid ära tunda ja need tema kallale tungiwad, siis tuleb kaitfida niisama, kui eelmises punktis öeldud; c) kui aga metsawahi peale tungitakse äkitselt tapmise, wigastufe ehk petstmise sihiga, siis on temal õigus ennast kaitfeda, kuidas võib.

Kui metsakurjategijate kinnipüüdmise ja tagaajamise juures metsawahit pruugib sõjariista ilma nähtawa tarwidufeta ja teeb kellegile wigastufe, haawad ehk koguni surmab, siis saab süüblane wadutufele wõetud Rukhlufe seaduse järele.

Kui omavoliline raiuja raiutud puudega minema sõidab, siis tuleb teda taga ajada lähema elukohani ja seal küllarahwa abil tema kätt ära wõtta kõik raiutud materjaal, seda kohaliku politsei hoitu alla anda ehk kui seda kohapeal ei ole, siis ajutiselt ustawate elanikkude hoitu alla ja juhtumistest metsnikule ehk metsaülemale teatada.

Metsa kurtitööde kohta on asja jälgimine ja protokolli kottuseadmine ette nähtud krim. t. p. s. järgmistes §§:

1130. Ametikohad ja riigwalitfufe ametnikud on kohustatud iga awalikuts tulnud süüteo üle kottuseadma protokolli, mis nende ametkonna piirides seaduswastafelt toime on saadetud.

1134. Protokoll peab wiibimata tehtud saama ja, kui see võimalik, süüteo toimesaatimise palgas.

1135. Kui protokoll kottuseadmine jümbib 12 tundi peale süüteo awalikustegemist, siis peawad põhjused hilise protokoll kottuseadmise üle temas nimetatud saama.

1136. Protokollis tuleb ära tähendada:

- 1) aeg ja protokoll tegemise koht;
- 2) kelle läbi, kudas ja kus on süütegu leitud;
- 3) milles see seisab;
- 4) süüaluse nimi ja tema elukoht, kui see teada on;
- 5) asjatundjad ja tunnistajad, kui niifugused selle juures olid;
- 6) süüaluse, asjatundjate ehk tunnistajate wäljaütlemised ja seletused.

Märkus: Omavoliliste metsaraiumiste awalikuts tegemise juures tuleb suurt rõhku asjaliste tõenduste peale panna, s. o. koha pealt leitud puu kändudest asjalised tõendused wõtta, süüblaste juurest ära wiidud puumaterjaaliga kokku pakkimiseks, misjufused siis alal-tulewad hoida kuni asja lõpuliku otsustamiseni. s. o. tulewad kinni pitseerida, nendele tulewad kindlad märgid juurde panna ja sellekohane märkus teha. Siis on suur tähtsus, et süüteokohast jäljed saaksid kohe järele waadatud, kui see võimalik on, nagu seda talwel wärste lumega tihti teha võib.

1140. Protokoll saab kõiktidele, kes selle tegemise juures olid, ette loetud ja nende poolt alla kirjutatud.

1142. Kui süüblane ära ütleb protokoll alla kirjutamisest, siis saab sellest protokoll märkus tehtud ja tahe tunnistaja läbi tõendatud.

Kui aga põhjust kahklus on, et erainimesie majades peitub omavoliliselt raiutud materjaal, siis pöörab metsawahit nende materjaalide ülesotfimise sihiga politseiametnikkude poole, aga kui

neid kohal ei ole, siis wallametnitude poole, nagu see ette nähtud Kr. kp. l. §§ 1150 ja 1151.

1150. Eramajadesse riigivalitsuse asutuste ametnitudel otsimise mõttes juurdepääsemist ei ole.

1151. Riigiasutuste ametnikud juhtel, kui on selle kohast tahtlust või arvamist, et eramajas on peidus tabuma läinud asjad, käesoleval juhtel metsamaterjaalid, pöördavad otsimise teostamiseks politseiwõimude poole.

Juhtumisel, kui omawoliliselt raiutud materjaal ära weetud on, tuleb sellest metsaülemale teadustada ja kõigi abinõudist tarwitusele võtta, et arwituid materjaal ja süüdlane tätte leitaks, otsimist nii laua jätkata, kuni materjaal leitud, ehk metsaülema poolt wastaw korraldus selle lõpetamiseks tehtakse.

Jagajugune metsaraiumine metsajeaduse § 214 järele võib ainult raiepileti loal sündida, mille üts osa, nõndanimetatud raiepiletiläht, metsawahi jaoks on määratud ja mis metsawahi poolt peab alal hoitama.

Kui wäljavedu raiepileti peal lubatud ei ole, võib metsamaterjaalide wäljavedu sündida kas wäljaveoloa ehk weotähe järele, mille üts osa metsawahi jaoks määratud ja tema poolt peab alal hoitama.

Metsawahit on kohustatud järele walwama, et raiepileti järele peale selles tähendatud tähtaja ei raiuta ega peale wäljaveoloas ettenähtud tähtaja ei weeta.

Metsamaterjaalide müümine võib sündida: 1) tükiwiisi, pinna suurusst arwesse võttes. Siin juures peab metsawahit järele waatama, et materjaali valmistamine õstja poolt ainult määratud tüki peal sündinud, et kõik tüki piiride märgid puutumata oleksid ja materjaale mitte tüki piiristide peal ühes ei laotaks; metsawahit peab järele waatama, et aramärgitud seemnepuud puutumata jääksid. 2) Walmismaterjaali arwu järele, kusjuures metsawahit peab järele waatama, et ainult seal kohas raiumine sündinud, kus piletilis tähendatud; et ainult see puuselts, need sordimendid ja puulogu raiutaks, mis piletilis tähendatud, ning valmistatud materjaal ainult raiepiletilis määratud laagritehale lojutaks. Mingsugust wäljavedu metsaülemale kuni materjaal wastuwõtmiseni sel juhtumisel ei ole lubatud. 3) Puude arwu ehk lännu loo järele, kus raiumisele määratud puud rinnatõrguselt ja juurte läheduselt ära nummerdatakse ja tembeldatakse, peab metsawahit järele waatama, et ainult tembeldatud puud raiutaks, et puude raiumisel ja saagimisel templimärgid lännu küljes puutumata jääksid.

Iga raiepileti järele peab wastuwõtmist toimetatama ja akt kirjutatama. Metsapinna järele ja lännu järele raiumisel waadatakse raielohit järele, teistel juhtumistel valmistatud materjaal. Wastuwõtmist toimetab metsaülem ehk tema poolt määratud mõni teine metsametnik.

Eraomanikude metsades on metsawahi õigused ja kohustused Metsajeaduse § 607 põhjal samad, mis riigimetsa metsawahil, kui tema jeaduslises torras ametisse on kinnitatud.

(Järgneb.)

Uhistegewuse alalt.

E. M. Uhingu osafondadele.

Sainud aastal 10. ja 11. septembril Tallinnas ärapeetud kolmandal ülemaailisel kongressil otsustati metsateenijad Eesti metsateenijate kutseliitust ümber nimetada „Eesti metsateenijate ühinguks“, kelle liikmeteks wõiwad olla kõik Eesti riigimetsa teenistuses olewad ametnikud ja teenijad. Selle uue kawa järele moodustawad ühingu osafondad metsafondade ehk maakondade kawa ilma rühmadele jagamata.

Tallinna-Haapsalu rahukogu oma otsusega 20. novembrist 1922 a., mis nüüd jeadusõiguse astunud, on otsustanud seltside ja ühingute registrisse Eesti metsateenijate kutseliitust nr. 14719 all uue nimetusega „Eesti metsateenijate ühing“ sisse kanda ja põhikirja juurde, täienduseks endistele*), järgmised muudatused registreerida:

„Kõikides §§ ja punktides ettetulew sõna „Eesti Metsateenijate Kutseliitus“, ümber muuta „Eesti Metsateenijate Ühing“ ja sõna „rühma“ asemel „osafond“ lugeda.

§ 4. Eesti Metsateenijate ühinguks on oma pitser pealkirjaga „Eesti Metsateenijate Ühing“; sellele lisatakse juurde „Kestjuhatus“ ehk osafondade nimetused maakondade ehk metsafondade wiist, näit.: „Kiltingi osafond“, „Wiljandi osafond“ jne.

§ 19. Järgmine parandus: „Ühingu Kestjuhatus peab olema vähemalt 7-liikmeline jne.“

§ 21. II märkus täiesti wälja jätta.

§ 24. Walimist toimetawad osafonnad, kus kõigil liigetel ühesugune hääleõigus on: a) kui osafond on metsafondas olemas, siis on selle metsafondas metsaülemal õigus täienduseks saadikuna osa võtta üleriiklisest kongressist ilma wõltujeta — kui metsaeriteadlane.

§ 26. Märkus: — jääb täiesti wälja.

§ 27. Ühingu kapitalid kogunewad: a) 50 margalisesst sisseastumise maksust, b) 150 margalisesst liiknemaksust aasta kohta, mis igal poolaastal ette ära maksetakse ja c) muudest allikatest, nagu pidudest, korjandustest, annetustest jne.

Geolewatele muudatustele wastawalt tuleb osafondadel oma nimetusi muuta, liikmete nimeltri rewideerimise alla võtta ja ka § 27. wastawalt liiknemaksud korraldada (s. o. sisseastumismaksu 50 mt. ja liiknemaksu aastas 150 mt.).

Kestjuhatus muretsseb ka liikmelaardid uue nimetusega ja loodab lähemal ajal põhikirja muudetud kujul trükkida lasta.

Kestjuhatuses esimees Chr. Veilop.

Metsaülematele.

Eesti metsaülemate ühingu jügieseks koosolekust otses tingimata tarwilik, et mõned metsaülematest ehk ühingu liigetest esineksid referaatidega ja sellepärast mahutan siia mõned teemad, milledest soovijad mõnda walida palun:

- 1) Koorehõõditud (jäärjad);
- 2) Lophurus pini, ehk mõne muu kahjuliku putuka üle;

*) Waata „E. Mets“ nr. 6 — 1922 a. „E. metsateenijate kutseliituse põhikiri“.

- 3) Kas on soovitatav puuseltside vahetus kuuse-
metja majapidamises;
- 4) Regjääriline raie kuusepuiestikkudes;
- 5) Metsafuivatamine ja selle tagajärg;
- 6) Mõisjuused kultiveerimise viisid oleksid soo-
vitavad mitmesugusel maapinnal;
- 7) Schütte;
- 8) Orstein (nõrgitiiv) ja selle kultuur;
- 9) Jahipidamise korraldamine ja
- 10) Kõndavad taimeaiad.

Referente palun minule valitud referaadist tea-
tada kuni 10. juulini s. a. Peats aga teegi soo-
wima peale nimetatud ainete omal algatusel wa-
litud teema kohta rääkida, siis oleks see, muidugi
mõista, tänuga vastuvõetav.

E. metsailemate ühingu esimees:
Mfr. Nuksmann.

Metsateadlaste päev.

26. ja 27. juunil s. a. peetakse Kastre-Peravalla, Auijärvel, teine Eesti metsateadlaste päev, mille peale lugejate tähelepanu juhime. Ühendust Tartu ja Auijärve vahel peab a.-l. „Salme“; ära-
sõidu aeg Tartust kell 15½ igapäev.

Juhitumisel, kui sõitjaid rohkemal arvul on, pole
võimatut, et sõit Auijärvele eriarvul korralda-
takse. R.

Toimetusele saadetud kirjandus.

„Käsiiraamat hoonete ehituste ja paranduste eel-
arvete koostajad“ koostanud E. Tei-
mann, metsade peavalitsuse ehitustehnik. Esiu: I.
Märklused hoonete ehitamise kohta; II. Kõikude tööde
tegemiseks tarvisminem töösõud; III. Mitmesuguse
materjalide raskuste ja mõõtude võrdlustabe-
lid; IV. Standardi tabelid; V. Muraabi kantjala
tabelid ja VI. Laudade kantjala tabelid.

Tarvilit käsiiraamat igale metsamehele ja met-
jaäri pidajale. Kes raamatu hinna — 300 marka
— aadressi all: hra F. Zolt, Metsade peavalitsus,
Tallinnas, ära saadab, sellele saadetakse raamat
postikuludeta koju fakte.

„Põllumees“ nr. 9 — 1923 a. IV. aastakäit.
Rahvalik põllumajandusline ajakiri. Vastutav
toimetaja: Eud. agr. F. Hünerjon. Väljaandja:
Eesti põllumeeste keskselts.

„Laevandus“ nr. 4-5 — 1923 a. Meriasjan-
duse ajakiri. Vastutav toimetaja: D. Treilmann.
Tegew toimetaja: A. Gustawson.

„Romaan“ nr. nr. 9 ja 10 — 1923 a. Vastu-
tav toimetaja: D. Saljaspõld. Väljaandja: Kir-
jastus „Aren“.

Ajalaste „Põhja Kodu“, „Võru Teataja“ ja
„Eesti“ järjekorralised numbrid.

Poolametlikud teated.

Metsade Peavalitsuse ringkirjad.

14. mail 1923 a. — Nr. 19093/38.

Viimaste metsamaterjalide kuu-aruannetest on
näha, et paljudes lohtades vähemad partiid riigi
arvel raiitud tarbepuid metsa on jäänud. Siinias
pidades, et metsamaterjalide müügihooaeg lõp-
penud on, tuleb kõigil metsailematel rõhku panna
selle peale, et suuets metsa jäänu tarbepuud, kuni
esimese kasutamise võimaluseni, oma väärtust ei
kaotaks.

Selleks tuleb: a) palgid, proppid ja pa-
beripuud tingimata ära koorida;

b) palgid otsapidi kändude otsa lõsta ja

d) proppid ja paberipuud ristamisi laduda, kus-
juures pinude wahel vähemalt 2 arsjinat peab ole-
ma; niisama tulevad mahalangenuid ja ümbertukku-
nud küttepuid viibimata uuesti üles laduda.
1922/23 a. valmistatud tarbepuud, kui need ära
kooritakse ja ülalnäidatud viisil üles laotakse,
võivad väga hästi kuni tulema talveni seista,
ilma et nad oma väärtust kaotaks.

Vanemaid palke tuleb püüda enne talvet liivideeri-
da, neid kohalikele elanikele müües. Selle-
kohaste müügiettepanetutega — võistluspanetumise
teel ehk väiksel arvul — tuleb iga kord peawa-
litusele esineda.

Müügiettepanetuses on tarvilit ära tähendada
materjalide valmistamise aeg ja misjuuseid
samme on varemalt nende äratasutamiseks tehtud.

23. mail 1923 a. — Nr. 19801/39.

Põlütöökaministeeriumi maamõõdu- ja hindamis-
walitusus saatis metsade peawalitsusele 1923 a. wä-
listõõde kawa ja palus korraldust teha, et ma-
mõõdu osakonna maamõõtjatele nende töõdel, s. o.
sõitide ajamisel ja piirimärkideks tarvilitu mater-
jaali saamisel metsaametiikude poolt tatistust ei
tehtaks.

Maamõõdu- ja hindamiswalitsuse ametnikud töõ-
tawad ühise ministeeriumi ülesandel ja ei wõi
neile nende tegewuse juures ehk sõitajamisel ette-
tulewate puude maharaiumiseks kui ka piirimär-
kide tarwis materjaali saamiseks tatistust
teha, kuid maamõõdu- ja hindamiswalitsuse amet-
nikkudele tuleb nõnda sellekohane kirjalik teadaan-
ne, mille põhjal siis sõitajamisel ehk piirimärkide
panemiseks ratutud puude üle wastaw akt koostu
tuleb seada.

Metsade peawalitusus palus maamõõdu- ja hin-
damiswalitsust kõigile temale alluwatele ametnik-
kudele ülesandeks teha, tingimata igafuguste töõ-
de algusest riigimetsa piiridesse kuuluwal ma-
alal kohalikele metsailemale waremalt kirjalikult
ette teatada.

Metsade Peawalitsuse ülema päewakäsu.

19. aprillil 1923 a. — nr. 19.

Peawalitsuse metsakorralduse osakonna noorem
maamõõtja Anton Allit määratakse Meriora mets-
konna metsailemaks 1. märtsist s. a. arwates.

Sagadi metskonna metsailem Juhan Umberg wabastatakse ametist teenistuse seaduse §§ 788 ja 838 p. 3 põhjal 1. märtsist j. a. arwates.

20. aprillil 1923 a. — nr. 20.

Kod. Oskar Lentmann määratakse peawalitsuse arweosajonna arweametnikuks 6. aprillist j. a. arwates.

Kod. Alma Pärli määratakse Wiljandi maakonna metsailema asjaajaja kohuste täitjaks 1. aprillist j. a. arwates.

Wiljandi maakonna metsailema asjaajaja f. t. Irene Mossa määratakse sama metsailema kantsleiametnikuks 1. aprillist j. a. arwates.

Kod. August Warju määratakse Metsade peawalitsuse teenistuse ajutiselt registraatori koh. täitjaks 21. märtsist j. a. arwates.

Kongota metskonna asjaajaja Eduard Woika wabastatakse ametist tema enese soovil 1. märtsist j. a. arwates.

Kangrofelja metskonna 1 jst. metsnik Juhan Truu loetakse ülewõiduks Kuresaare metskonda sama ameti peale 11 jst. metsnikuks ja Kangrofelja metskonna metsnik Peeter Järw ümbernimetatuks sama metskonna 1 jst. metsnikuks 1. jaanuarist j. a. arwates.

Peawalitsuse registraator Woldemar Tarasow wabastatakse ametist tema enese soovil 21. aprillist j. a. arwates.

21. aprillil 1923 a. — nr. 21.

Käst 20. märtsist j. a. nr. 14 ajaliseks muutmiseks lugeda Kabala metskonna abimesailema f-daat Karl Kuusik teenistuse huwides ümberpaigutatuks Märjamaa metskonda 1. jaanuarist j. a. arwates.

30. aprillil 1923 a. — nr. 23.

Warju, Wiru, Wiljandi, Pärnu ja Tartu maakondade metsailemad kõrgendatakse 3. palgaastmest 2. palgaastmesse ja Vääne maakonna metsailem — 4. palgaastmest 3. palgaastmesse 1. jaanuarist j. a. arwates.

5. mail 1923 a. — nr. 24.

Kod. August Jürgens määratakse Karksi metskonna asjaajajaks 10. aprillist j. a. arwates.

Kõrgesaaare metskonna asjaajaja kohuste täitja Juhan Kuusik kinnitatakse sama metskonna asjaajajaks 1. mail j. a. arwates.

Kod. Aleksander Melts määratakse teenistuse kandidaadina Alatskivi metskonda 15. aprillist j. a. arwates.

Peawalitsuse arweosajonna arweametnik Hans Laos wabastatakse ametist tema enese soovil 30. aprillist j. a. arwates.

Kod. Artur Kähl määratakse Põlli metskonna abimesailemaks 5. märtsist j. a. arwates.

Metsaforraduse osajonna noorem maamõdaja Wasill Süld kõrgendatakse wanemaks maamõdajaks 1. mail j. a. arwates.

Metsaforraduse osajonna wanem maamõdaja Karl Puhwel wabastatakse ametist tema enese soovil 1. mail j. a. arwates.

Kirjafast.

Kirjamastused.

Hiigiametnik: Oleme arwamisel, et iga lainelt ja erapooletult mõtlew hiigiametnik isegi aru suudab saada, kummal poolel käesolewas küsimuses õigus on. Sellepärast oleks üseltõne selles küsimuses weel lord sõna wõtta, seda enam, et meie trükiwaduse põhjal summitud oleks Teie oponendile diendamiseks ruumi andma, kuna oluliselt ilkagi midagi uut ette ei tooda.

S. P. N.: Teatame Teile ja teistele sõnnisaatjatele ja kaastöölistele, et taju alla arwatakse ainult need kaastööd, millebel tajundubmine liigi lisatud; kõik teised jääwad taju alla arwamata, kui nad mitte meie alaliste kaastööliste poolt ei tule. Tarwitatud kui ka tarwitamata jäänud käskkirju toimetusele alal ei hoiata. Käskkirjad olgu tingimata paberi lähele küljele kirjutatud.

Metsawahi M.: Ilma Teie allkirjata ja aadressita ei saa tarwitada.

Metsamees: Ka wäiksemate teadete eest oleme tänuks. Dotame.

Küsimised ja wastused.

Küsimine: Kas on metsaametnikudel luba metjas ettetulewaid alte metjaseaduste rikkumiste üle, protokolle ja juurdlusi kohapeal wärwipliitliga kirjutada? M. P.

Wastus: Seaduse järele see otsetohe keelatud ei ole, kuid ei ole ka otsetohe lubatud. Tegelikult esu nõuete kohaselt aga ei saa protokollide ja aktide koostuseadmisel tindipliitiga (teemiline) mitte lubada, sest et seesugune kiri wäga kergesti ära kustub ja weel kergemini laiali aetakse, mille tagajärjel aktid ja protokollid tõsimateks muutuwad. M. P.

Wäljaandja: Eesti Metsateenijate Ühing.

Wastutaw toimetaja: M. Metzje.

Tallinna Eesti Kirj.-üh. trükituba, Pilt tän. 2.

Eesti metsaametnikud!

Edendage tarvitajate ja põlluharijate ühistegewust kui ainsamat abinõu, mis tagasi annab töötawatele rahwakihtidele nende töö tagajärjed.

Olge eesrinnas tarvitajate-ühisuste asutamisel, seal, kus neid weel ei ole.

Nõu ja juhatus ühisuste asutamises annab igal ajal

Eesti Tarvitajate Keskuhisus

Tallinn, Wiruwärawa puiestee 15.

Teadaanne osakondadele.

Keskjuhatus teatab osakondade juhatustele, et uued liikmekaardid on keskjuhatuselt saada 1 mark tükk.

Et mitmed osakonnad waremalt neile saadetud liikmekaartide eest raha seni keskjuhatusesele veel ära saatnud ei ole, siis uusi kaartisid enam wõlgu wälja ei saadeta.

Keskjuhatus palub kõiki osakondade juhatusi, kes uusi liikmekaartisid soovivad saada, nende hinna, s. o. 1 mark iga tellitud liikmekaardi eest, ja postikuludeks (tähitud ristpael), 7 marka saadetuse pealt keskjuhatusesele tellimisega ühel ajal (wõib ka 5-margalistes postmarkides) ära saata, mis peale liikmekaardid tellijatele kohe wälja saadetakse.

Keskjuhatus.

„Eesti Mets'a“ tellijatele!

Käesolewa numbriga on „Eesti Mets“ aasta keskpaika jõudnud ja sellepärast palub keskjuhatus kõiki tellijaid, kellel tellimisraha esimese poolaasta eest õiendamata, seda wõimalikult pea ära saata ja ühtlasi tellimisi teise poolaasta peale uuendada.

Metsateenijatele, kes veel käesolewa aasta peale omale „Eesti Mets'a“ tellinud ei ole, teatame, et kõik numbrid aasta algult veel saada on.

„Eesti Mets“ on metsateenijate ühingu ja metsaülemate ühingu ühine häälekandja, sellepärast tellige ja lugege kõik oma lehte ja soovitage teda oma sõpradele ja tuttawatele.

E. M. Ü. keskjuhatus.

Hindmõistatuse nr. 3 seletus.

Täht „T“.

Õigeid seletusi saatsid: **Tallinnast:** Paul Prooso. **Tartust:** Joh. Tomingas, Heinrich Rebane. **Haapsalust:** A. Tallenhof, J. A. Feldmann, Joh. Wabrit. **Walgast:** L. Luha, A. Agu. **Killingi-Nõmmest:** M. Liiwson, A. Lilienblatt. **Patlist:** H. Bäärs. **Killingist:** J. Reier, **Wastsellinast:** E. Olesk. **Kolgalt:** G. Tüürmann. **Aimlast:** A. Lepik. **Wõtikwerest:** Maimo Rennel. **Karkslst:** J. Tomson. **Kodawerest:** C. Barbits. **W.-Maarjast:** G. Kask. **Sagadilt:** A. Kaldenberg. **Piirsalust:** P. Tallenhof. **Huuksist:** G. Neumann.

Õigete seletuste saatjate wahel toimepandud loosimisel wõitsid igauks ühe 1922. aasta käigu „Eesti Mets'a“: **Johan Tomson**, Karksi, Kütti, üle Nuija, **Maimo Rennel**, Torma mõis, üle Wõtikwere, ja **H. Bäärs**, Pati Mõisaküla, üle Killingi-Nõmme.

O. E. HERODES ja P. M. PRICK

Ehitusmaterjaalide ja kütteainete ladu TALLINNAS,
Wiljandi tän. 9, kõnetraat 863.

Ostab igal ajal:

metsa ja igasugust metsa- ja ehitusmaterjaali.

Müüb ladust:

Palke, talasid, okas- ja lehtpuulaudu, telliskiwe, tulekindlaid
kiwe (Schamott), lupja, tsementi, tsement kaewu- ja weetorusid,
:: :: põletispuid ja igasugust ehitusmaterjaali. :: ::

Oma saeweski ja hõweldamise wabrik.

Igasuguseid palke wõetakse wastu laudadeks ja plankideks
lõikamiseks, kantimiseks ja hõweldamiseks. — Karniiside ja
pildiraami liistude valmistamine. Kõik tööd tehakse korra-
likult, ruttu ja ajakohaste hindadega.

A./S. „Atlanta”

o s t a b

kõikides jaamades kuuse- ja männi-

palke

Tallinn, Wiru tän. nr. 4.

Eesti mehaanilise puufööstuse aktsiaselts

A. M. LUTHER

TALLINNAS

walmistab:

Mööblit

wineer kartonge

wineer kohwrid

wineer kooliranitsaid,

wineer aktimappe

wineer käsitrumlid

wineer tooliphju

wineer platesid

wineer labidaid j. n. e.

Müügikoht	TALLINNAS:	Wana Posti tänav nr. 9.
"	TARTUS:	E. M. Jürgens'i juures, Wana tänav nr. 17.
"	Walgas:	P. Saretok'i juures, Moskwa tänav nr. 15.
"	Petseris:	E. Nassar'i juures Kaubareas.
"	Wiljandis:	R. Eitelberg'i juures.
"	Wõrus:	J. Kiesler'i juures, Jüri tän. nr. 12-b.
"	Rakweres:	Roman Jürgens'i juures.
"	Pärnus:	J. D. Ammende juures.